

Prednjački zbor Hrvatskog sokola u Osijeku

Tjelovježba i gimnastika su u životu građana Osijeka uvijek imale značajnu ulogu, od najranijih vremena pa sve do današnjih dana. Godine 1865., gotovo usamljeno javlja se prva gimnastička organizacija Pervo društvo gombalacah, koja je vjerojatno imala uzor u njemačkim turnerskim društvima.

Na prijedlog urednika lokalnog lista *Esseker Lokalblatt und Landbote* (Osječki lokalni list i zemaljski glasnik) Josipa Wawerke, 19. kolovoza osnovano je „Pervo društvo gombalacah u Osijeku“. Premijerna vježba društva održana je već 2. rujna iste godine, neizbrisivo postavivši temelje organiziranih tjelovježbenih aktivnosti koje su postupno prerastale u gimnastički šport.

Dobivši od grada vježbalište te nabavkom osnovnih sprava za gombanje, nakon nekog vremena društvo je već brojalo 200 članova. U to doba, u njegovu radu sudjeluju mnogi ugledni Osječani, a primjerice, prigodom otvaranja novosagrađenog kazališta, 11. veljače 1867. društvo je održalo javnu vježbu. Na godišnjoj skupštini 20. listopada 1872. „Pervo društvo gombalacah“ mijenja pravila i naziv u „Dobrovoljno gombaško i vatrogasno društvo u Osieku“.

Nakon gotovo 20 godina gimnastičke neaktivnosti, dovršivši nužne predradnje za pokretanje društva s kojima se počelo još

u listopadu 1896. godine, te na poticaj i nagovor mnogih uglednih osoba, sazvaio je tadašnji profesor kraljevske realne gimnazije u Osijeku Franić, skupštinu za pokretanje tjelovježbenog društva. Odvažiti se na osnutak Hrvatskog sokola u tada još nedovoljno otvorenom Osijeku, to je mogla samo neslomljiva volja i energija tadašnjih osnivača, a najviše Ante Pinterovića.

Kako bi privukli što više zainteresiranih osoba, sastavljen je i opći poziv građanima Osijeka te poslan na mnoge adrese. U njemu je bilo navedeno da se za izobrazbu duha brinu dom, škola, crkva i položaj u društvu, mnogo više nego za brigu o tjelesnom zdravlju, snazi i okretnosti, te dovođenju tijela u bolje, povoljnije stanje.

Na skupštini koja je održana 6. prosinca 1896. zaključeno je da se osnuje društvo, a od prisutnih upisalo se odmah 56 članova. Odlučeno je da se društvu da naziv Osječko društvo za tjelovježbu Hrvatski sokol u Gornjem gradu. Prvi privremeni odbor činili su: predsjednik dr. Ante Pinterović, njegov zamjenik Josip Kostjal pl. Živanović, tajnik Rudolf Bach, blagajnik Franjo Vrbljančević, čuvar sprava Mijat Klas, vođa Ljudevit Sorlini i odbornici: dr. Hugo Spitzer, Vladimir Virag, prof. Dragutin Franić, veletrgovac Karlo Franjo Nuber, pivar Kajetan Šeper i Markus Berger.

Tjedan dana poslije održana je nova izvanredna skupština u

Hrvatski Sokol u Osijeku

Piše: ŽELJKO IVELJIĆ

Fotografije: ADOLF PAAR, HRVATSKI
SOKOL OSJEČKO-BARANJSKE
ŽUPANIJE OSIJEK, MUZEJ SLAVONIJE
OSIJEK, DRŽAVNI ARHIV U OSIJEKU

**Počeci osječke tjelovježbe i
gimnastike datiraju još iz
1865., no tek je osnivanje
Osječkog društva za
tjelovježbu Hrvatski sokol
profiliralo tjelovježbenu
aktivnost i popularizalo je
među građanima Osijeka.
Bilo je to prije 120 godina...**

Ante Pinterović

*Ljudevit Sorlini, vođa Hrvatskog
sokola u Osijeku*

Osijeku, pretresena su pravila društva te poslana visokoj vladi na odobrenje. Već tada je društvo brojilo 70 članova.

Društvo je pokrenulo uistinu važnu razvojnu fazu u profiliranju tjelovježbenih aktivnosti i njihovoj popularizaciji među građanima Osijeka. U početcima se društvo više orijentiralo na tjelovježbu švedskog smjera, a manje na sokolsku gimnastiku.

Rad u dvorani i kupnja novih sprava

Početakom 1897. godine društvo je od Gradskog poglavarstva dobilo na korištenje prostor u novosagrađenoj pučkoj školi u Jägerovoj ulici (sada Filozofski fakultet). Predaja prostorija obavljena je 5. veljače, a inženjer Kraus odredio je kako se imaju postaviti sprave za vježbanje. Već početkom veljače naručene su najnovije gombalačke sprave (strunjače, konj, američka preča, ruče) iz praške tvornice, dok su manje sprave (ljestve, stol za skakanje) naručene i izrađene kod domaćih obrtnika.

U početku su vježbala dva odjela - jedan u kojem je vježbala mladež, i drugi, zdravstveni odjel, u kojem su vježbali stariji izvršujući članovi. U neiskorištenom školskom prostoru, sokoli su dobili prijeko potreban prostor, a učenici sprave za vježbanje.

Pod vodstvom gimnazijskog učitelja tjelovježbe Ljudevita Sorlinija, u Osijeku je 11. veljače 1897., u novoosnovanom

gornjogradskom Hrvatskom sokolu, održana prva gombalačka vježba uz sprave, u dvorani škole u Jägerovoj ulici.

Krajem lipnja društvo je dobilo odgovor kraljevske zemaljske vlade, gdje se traži nadopuna pravila. Nakon što su pravila društva prepravljena, krajem listopada su konačno bila potvrđena.

Pod presjedanjem odvjetnika dr. Ante Pinterovića, predsjednika Društva za tjelovježbu Hrvatski sokol u Osijeku, održana je 9. siječnja 1898. redovita glavna skupština društva. Doneseno je Godišnje izvješće o radu i trošku za 1887. godinu. Članovi su izvješteni o kupnji gimnastičkih sprava, vježbanju u društvu i održanim izletima na popularizaciji gimnastike. Društvo je imalo 142 člana, od čega je bilo 109 izvršnih. U novi odbor većinom glasova su izabrani: predsjednik dr. Ante Pinterović, njegov zamjenik dr. Gotschalk, tajnik D. Boglić, blagajnik Franjo Vrbljančević, vođa Ljudevit Sorlini i odbornici: D. Bartolović, Markus Berger, Josip Kostjal pl. Živanović, Virag, Nuber, Plachte i Zchille, te revizori Mijat Klas i V. Krkljuš.

U dogovoru s ravnateljstvom kr. Realne gimnazije i Više trgovačke škole u Osijeku, Upravni odbor društva Hrvatski sokol ustupio je dvoranu koju je koristio te svoje gimnastičke sprave za vježbu učenika. Od početka godine i broj vježbačica je narastao na 84 djevojke, tako da su vježbale u dva odjelje-

**Pod vodstvom Ljudevita Sorlinija
15. travnja 1898. održana je
prva osječka javna vježba u
hotelu Central, uz sudjelovanje
predstavnik zagrebačkog
Hrvatskog sokola**

Sokolsko slavlje u Osijeku 1914. godine

nja. Za svoje članove nabavili su sokolska odijela po uzoru na zagrebačke sokole, nadajući se da će steći još veću popularnost u gradu.

Hrvatski sokol u Osijeku nakon proteklih dviju godina svoga nastojanja u popularizaciji tjelovježbe, nije do kraja ispunio očekivanja svojih članova. Redovita skupština održana je 22. siječnja 1899. u prostorijama gornjogradske pučke škole, kada je istaknuto da nakon dvije godine rada tjelovježba nije uhvatila dublji korijen.

Podrška biskupa Strossmayera

Iz izvještaja se vidi da je od sedamdesetak izvršujućih članova konstantno vježbalo šest članova, ali su vježbale 34 djevojke koje su bile raspoređene u dva odjela. U odbor su izabrani: predsjednik Ante Pinterović, njegov zamjenik Kalivoda, tajnik Latković, blagajnik Boglić, vođa Ljudevit Sorlini i odbornici: D. Bartolović, Markus Berger, Pilepić, Wirag, Šeper, Muler i Zchille.

Pod vodstvom Ljudevita Sorlinija 15. travnja 1898. održana je prva osječka javna vježba u hotelu Central, uz sudjelovanje predstavnik zagrebačkog Hrvatskog sokola. Ova skromna javna vježba u hotelu Central imala je propagandni karakter, ne samo za sokolstvo, već i za hrvatstvo u Osijeku. Prednjački odio Zagrepčana vježbao je zajedno s Osječanima u vježbama na spravama, na konju, ručama i preči. Gosti su svojim domaćinima pokazali i vježbe batonom (gimnastička palica). Drugi dan zagrebački su gosti razgledali znamenitosti Osijeka, te im je priređen banket u Herličkovoju gostionici.

Osijek postaje sve više središte razvoja gimnastike u istočnoj Hrvatskoj. U Osijek su 26. svibnja 1901. stigli predstavnici I. Istarskog sokola iz Pule pod vodstvom starješine Lacka Križa, dvadeset troje članova Hrvatskog sokola iz Splita koje je predvodio Rikard Katalinić-Jertov, članovi Hrvatskog sokola iz Zagreba koje je predvodio starješina Juraj Vrabanić te predstavnik Hrvatskog sokola iz Zadra. Prisustvovali su posveti zastave Hrvatskog pjevačkog društva Lipa.

Pučka škola u u Jägerovoj ulici u Osijeku

Na pučkoj svečanosti u Gradskom vrtu 40 članova iz Osijeka i Zagreba odvježbalo je tzv. proste vježbe pod vodstvom učitelja Šulca iz Zagreba. Nakon toga su nastupili prednjaci iz Zagreba na konju i ručama, dok su Osječani zaključili vježbu sa skupinama na konju.

Drugi dan, na jutarnjoj matineji, splitski sokoli izveli su bojnu vitešku igru Moreška. Nakon toga sokoli su se sastali s biskupom Strossmayerom, te mu se poklonili i zahvalili na velikoj moralnoj i novčanoj pomoći.

Sokolski dom uz Dravu

Osječani su svoju kvalitetu pokazivali i u drugim mjestima. Sorlini, koji je započeo s vježbanjem u Varaždinu, doveo je svoje učenike u taj grad na javnu vježbu, koja je održana 13. srpnja 1902. Na njoj su osim domaćina sudjelovali sokoli iz Osijeka i Zagreba. Članovi Hrvatskog sokola iz Osijeka nastupili su u vježbama na ručama i preči. Osječani su se istaknuli u natjecanju na ručama, gdje je N. Zwiebacku pripalo prvo, a N. Pilepiću drugo mjesto.

Ova kvaliteta dovela je do velikog broja vježbača, tako da je te godine gimnasticirao veliki broj članova. Budući vođa Osječana, Ivan Krsto Dončević, položio je prednjački ispit te postao prednjački zamjenik u zagrebačkom prednjačkom zboru. Dončević je kao kvalitetan vježbač nastupio za odjel Zagrepečana i natjecao se za svoje društvo od 28. lipnja do 1. srpnja 1901. na IV. češkom svesokolskom sletu u Pragu.

Hrvatski sokol u Osijeku održao je 16. siječnja 1903. svoju javnu vježbu, na kojoj je sudjelovalo 28 članova. Vježbači su nastupili na konju u šir (širini), na kojem su se vježbali stojevi sastavljeni sa uoženim i zanoženim metanjima. Poslije tih vježbi je izvedena piramida na konju. Na preči su izvođene po tri teže kombinacije i slobodne vježbe.

Najbolji je bio berlinski prednjak Karlo Kon s vježbom veleuzmah i pruženi stoj, okret u stoju i velekovrtljaj, napokon stoj i preskok skvrčeni preko preče. Dvorana u kojoj je priređena vježba bila je prepuna gledatelja.

Nakon kraćih priprema, osječki Hrvatski sokol održao je 15. ožujka 1903. svoju VI. skupštinu. Za predsjednika je ponovno izabran Ante Pinterović, za dopredsjednika Gustav Pexider, za tajnika Stanislav Prezel, a blagajnika Krznarić. Društvo je imalo 163 člana od kojih je više od sto vježbalo.

Uz društvenog vođu Ljudevita Sorlinija prednjački zbor su činili prednjaci: Ivan Krsto Dončević, H. Pilepić, Ivan Krznarić, Dragan Schwalm, Benedikt Mihalić i N. Kohn.

Uz mnoge osječke uglednike društvo su podržavali đakovački i srijemski biskup Josip Juraj Strossmayer te Theodor grof Pejačević. Svojim radom i postignutim uspjehom, sokoli su potaknuli i druga mjesta Slavonije na osnivanje sličnih društava.

Hrvatski sokol u Osijeku održao je 20.

Ivan Krsto Dončević

člana s vođom Sorlinijem.

Dolaskom Ivana Krste Dončevića u Osijek, nakon studiranja u Pragu i Zagrebu, gdje je osim prava stekao znanje u organizaciji sokolstva, počeo se uvoditi u tjelovježbu češki sokolski sustav.

Kvalitetan rad osječkog društva dovođenjem i školovanjem prednjaka, kupovinom novih sprava i povećanjem broja vježbača, odrazio se na osnivanje društava Hrvatskog sokola i u drugim mjestima.

Nakon osnivanja mnogih tjelovježbenih organizacija Hrvatskog sokola širom Hrvatske, javila se potreba za osnivanjem središnjega stručnog saveza, koji bi objedinjavao sva društva.

Na inicijativu zagrebačkog društva, na Sušaku je 6. studenog 1904. sazvana osnivačka skupština Saveza hrvatskih sokolskih društava. Sudjelovali su predstavnici 15 društava, a Osječane je zastupao Ivan Krsto Dončević. Na skupštini je bilo odlučeno da sjedište Saveza bude u Zagrebu. Za predsjednika (saveznog starješinu) je izabran dr. Stjepan pl. Miletić iz Zagreba, za dopredsjednika Božo Vinković iz Karlovca, za blagajnika Josip Hirt, za tajnika Franjo Bučar, dok je za vođu izabran Dragutin Šulca, svi iz Zagreba.

Prednjački zborovi su poslali svoje predstavnike a Osijek su zastupali Ivan Krsto Dončević i Karlić, koji su uz ostale prednjake konstituirali savezni prednjački zbor, te je riješeno i pitanje tehničkog odbora.

IZVORI

Željko Iveljić, Sto deset godina Hrvatskog gimnastičkog saveza, Zagreb, 2014.

Željko Iveljić, Sto pedeset godina gimnastike u Osijeku i Hrvatskoj, Osijek, 2015.

Željko Iveljić, Tjelovježbene udruge istočne Hrvatske do 1929. godine, Vinkovci, 2012.

Izveštaj o radu Hrvatskog sokola u G. gradu Osijek u godini 1908. i osvrt na dvanaestogodišnji mu obstanak: (1986.-1908.), Osijek, 1908.

Sokol, Časopis hrvatskog i slovenskog sokolstva, Zagreb, (siječanj - prosinac 1903.)

Sokol, Časopis Saveza hrvatskih sokolskih društava, Zagreb, (siječanj 1904. - prosinac 1906.)

